

De ældres leveforhold. Analyser på grundlag af forbrugsundersøgelsen 1999-2001

Et varmt emne i den politiske debat er spørgsmålet om de ældres leveforhold. Det drejer sig om den ældre del af befolkningen sammenlignet med de yngre og om forskelle i leveforhold mv. blandt de ældre, der jo ikke er nogen ensartet gruppe. Danmarks Statistiks forbrugsundersøgelse giver mulighed for at analysere forskellige sider af leveforholdene, fx indkomstforhold, forbrug, boligforhold osv.

1. Indledning

Med denne artikel fortsættes traditionen med hvert år at bringe en analyserende artikel om et udvalgt emne på baggrund af forbrugsundersøgelsens datamateriale.

Analysernes emne Emnet er i år en analyse af udvalgte sider af leveforholdene blandt den ældre del af befolkningen – det vil hovedsagelig sige pensionisterne. I den offentlige debat er det blevet moderne at bruge begrebet 'det grå guld', men her menes der normalt en noget yngre aldersklasse end denne artikel omhandler.

Om datamaterialet Forbrugsundersøgelsen er en stikprøveundersøgelse, der bygger på oplysninger fra i alt 2.728 private husstande. De deltagende husstande er blevet interviewet, og de har i en periode ført regnskab over alle deres udgifter. Disse oplysninger er så sammenkoblet med andre oplysninger, som Danmarks Statistik i forvejen råder over. Data er indsamlet i perioden 1999-2001, men er omregnet til bedst muligt at svare til situationen i 2000.

Frafald i undersøgelsen kan påvirke resultaterne I forbrugsundersøgelsen som i alle andre undersøgelser, der bygger på frivillig deltagelse, er der et frafald – dvs. at ikke alle de husstande, som Danmarks Statistik har udtrukket til at deltage, kan eller vil deltage. I den samlede forbrugsundersøgelse deltager således 61 pct. af de udtrukne husstande – men netop når det gælder den ældre del af befolkningen vokser andelen af husstande, der ikke kan eller vil deltage. For husstande, hvor hovedindkomstmotageren er 70 år eller mere, deltog således kun 44 pct. af de udtrukne husstande.

I oversigtsform ser forbrugsundersøgelsens stikprøve således ud:

Tabel 1.

Stikprøven fordelt efter hovedindkomstmotagerens alder

	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år	90 år og over
	antal					
Antal husstande i undersøgelsen	141	125	115	74	27	7
Antal personer i husstanden	1,5	1,4	1,3	1,3	1,2	1,2

Man må antage, at netop blandt de ældre husstande, der ikke deltog i undersøgelsen, er der en overvægt af husstande, der er plaget af helbredsmæssige problemer mv.

Kun private husstande deltager

Forbrugsundersøgelsen omfatter kun personer i private husstande, mens personer i forskellige former for institutioner ikke er medtaget. Fx indgår personer, der er langtidsindlagt på hospitaler, ikke.

Samlet er resultatet, at forbrugsundersøgelsen ikke kan give en præcis belysning af hele ældregruppen. Alligevel skønnes undersøgelsen at kunne belyse nogle vigtige tendenser mv.

Det skal derfor også bemærkes, at når der i tabellerne fx indgår oplysninger om antallet af husstande eller personer i en bestemt gruppe, så er der tale om forbrugsundersøgelsens egen opgørelse, der altså vil afvige noget fra andre statistiske kilder pga. stikprøveskævhed og –usikkerhed mv.

Hvornår er man 'ældre'?

Hvilken aldersgrænse man skal benytte ved analyser af den ældre del af befolkningen er naturligvis delvis en smagssag. De fleste af de tabeller, der bringes her, omhandler personer fra 65 til 89 år. Den nedre aldersgrænse er valgt, fordi personer fra og med 65 år som hovedregel har forladt arbejdsmarkedet, mens den øvre aldersgrænse er valgt af rene datamæssige hensyn: I forbrugsundersøgelsen indgår kun 7 husstande, hvor hovedindkomstmodtageren er 90 år eller mere.

Det skal her også bemærkes, at husstande bestående af mere end én person ikke kan siges at have nogen alder. I en række tabeller er husstandene derfor klassificeret efter hovedindkomstmodtagerens alder – dvs. alderen på den person, der har den højeste indkomst. Det forekommer naturligvis at en sådan husstand derfor klassificeres som ældre, men alligevel samtidig omfatter en eller flere personer, der er yngre end de anførte 65 år.

Hvor mange ældre er der, og hvilke husstande indgår de i?

Pr. 1. januar 2001 var der i henhold til den generelle befolkningsstatistik i alt 791.828 personer på 65 år og derover – det er knap 15 pct. af befolkningen. Af disse var 31.776 personer 90 år eller derover. Disse allerældste dækkes som nævnt ikke af analyserne.

Tabel 2.

Husstande og personer fordelt efter hovedindkomstmodtagerens alder

	1 person					2 eller flere personer				
	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år
	antal mv.									
Antal husstande i Danmark - tusinder	68	81	87	64	23	72	47	42	21	7
Antal personer i Danmark - tusinder	68	81	87	64	23	144	93	84	42	13
Andel husstande med kvindelig hovedperson	0,8	0,6	0,8	0,7	0,8	0,3	0,2	0,2	0,1	0,0

Af tabellen fremgår det, at 1-persons husstande dominerer blandt de ældre. For gruppen hvor hovedindkomstmodtageren er 65-69 år er der flest 2-personers husstande, men herefter falder antallet af 2-personers husstande, således at der i de ældste aldersgrupper er langt flere 1-persons husstande. Samtidig bemærkes det dog, at lidt over halvdelen af de ældre faktisk bor i 2-personers husstande, men at denne andel også falder stærkt med alderen.

I tabellen er husstande med 2 eller flere personer slået sammen – men det skal bemærkes, at netop når man taler om de ældre, findes der stort set ingen husstande med mere end 2 personer.

Det ses endvidere, at 1-persons husstande oftest består af 1 kvinde (der derfor automatisk bliver hovedindkomstmodtageren). For 2-personers husstande er andelen med kvindelig hovedindkomstmodtager lille – hvilket afspejler, at kvindernes indkomst som regel er mindre end mændenes. Det skal bemærkes, at har begge de ældre stort set kun folkepensionen at leve af, vil deres indkomst være ens – men i en del tilfælde har manden måske en ubetydelig renteindtægt i sit eget navn ved siden af, der gør at det oftest er manden, der bliver hovedindkomstmodtager.

Mens tabel 2 tager udgangspunkt i hovedindkomstmodtagerens alder, tager tabel 3 udgangspunkt i henholdsvis den ældste og den næstældste persons alder. Det samlede antal husstande er større i denne tabel end i tabel 2 – årsagen er, at der er 35.000 husstande, hvor den ældste person er over 64 år, men hvor hovedindkomstmodtageren er yngre og derfor ikke indgår i tabel 2.

Tabel 3.

Antal husstande i parfamilier fordelt efter ældste og næstældste persons alder

	Ældste person				
	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år
	antal husstande - tusinder				
I alt	77	61	53	26	7
Næstældste person					
Under 65 eller over 89 år	51	12	6	0	0
65-69 år	26	32	8	1	0
70-74 år	0	17	23	7	0
75-79 år	0	0	16	11	0
80-84 år	0	0	0	7	6
85-89 år	0	0	0	0	1

Tabellen, der kun dækker husstande, hvor den ældste person er under 90 år, viser bl.a. at blandt de 77.000 husstande, hvor den ældste person er 65-69 år, er der 26.000, hvor den næstældste ligger i samme aldersinterval, mens langt hovedparten af de øvrige 51.000 er under 65 år. I gruppen 75-79 år gælder, at har den ældste person denne alder, så ligger partnerens alder i ca. 74 pct. af tilfældene i intervallet 70-79 år.

I tabel 4 er husstandene, hvor den ældste person er mellem 65 og 89 år, sorteret efter aldersforskellen til den næstældste person. I knap 60 pct. af tilfældene er aldersforskellen mellem de 2 personer under 5 år.

Tabel 4.

Aldersforskellen i parfamilier, hvor ældste person er 65-89 år

	Aldersforskel mellem ældste og næstældste person i parfamilier				
	0-1 år	2-4 år	5-9 år	10-19 år	20 år og derover
	antal				
Antal husstande i Danmark - tusinder	45	87	65	21	6

2. De ældres socioøkonomiske status

Fordelt efter hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske status er langt hovedparten af de ældre ikke overraskende pensionister, det vil groft sagt sige, at de modtager den største del af deres indkomst i form af offentlig pension.

I tabel 5 a og 5 b vises den socioøkonomiske fordeling. Tabel 5 a dækker husstande med 1 voksen, mens tabel 5 b dækker husstande med 2 voksne.

Tabel 5 a.

Socioøkonomisk fordeling - husstande med 1 voksen

	Under 65 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år
	tusinde husstande					
Selvstændig	21,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lønmodtager	378,6	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensionist, efterlønsmodtager	109,0	64,0	80,4	86,6	63,7	23,2
Ude af erhverv i øvrigt	102,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Alle	610,6	68,4	80,4	86,6	63,7	23,2

Blandt 1-persons husstande ses at der kun er 4,4 tusinde over 64 år, der ikke er pensionister eller efterlønsmodtagere – dvs. ikke modtager størstedelen af deres indkomst som pension eller efterløn.

Tabel 5 b.

Socioøkonomisk fordeling - husstande med 2 voksne

Hovedperson	Biperson	Hovedindkomstmodtagerens alder					
		Under 65 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år
		tusinde husstande					
Selvstændig	Alle	37,0	3,9	2,6	1,6	0,8	0,0
	Selvstændig	9,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Lønmodtager	22,5	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	Pensionist, efterlønsmodtager	2,4	1,8	2,6	1,6	0,8	0,0
	Ude af erhverv i øvrigt	2,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Lønmodtager	Alle	499,3	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Selvstændig	22,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Lønmodtager	313,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Pensionist, efterlønsmodtager	56,4	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Ude af erhverv i øvrigt	95,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Uoplyst	11,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensionist, efterlønsmodtager	Alle	76,3	63,8	44,0	40,3	20,4	6,6
	Selvstændig	0,6	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	Lønmodtager	7,6	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Pensionist, efterlønsmodtager	55,9	54,9	43,6	37,7	20,4	6,6
	Ude af erhverv i øvrigt	12,3	3,7	0,4	1,5	0,0	0,0
	Uoplyst	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0
Ude af erhverv i øvrigt	Alle	50,1	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
	Selvstændig	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Lønmodtager	9,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Pensionist, efterlønsmodtager	12,4	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
	Ude af erhverv i øvrigt	21,1	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
	Uoplyst	6,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Alle	Alle	662,7	72,1	46,6	41,9	21,2	6,6

I tabel 5 b er husstandene inddelt efter hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske gruppe og alder – men samtidig er der vist den socioøkonomiske gruppe for person nummer 2 – det vil normalt sige ægtefællen eller partneren.

Næsten alle ældre er pensionister

Ikke overraskende er hovedindkomstmodtageren i langt de fleste husstande, hvor hovedindkomstmodtageren er over 64 år, pensionister – det gælder såvel hovedindkomstmodtageren som ægtefællen/partneren. At begge parter i husstanden er pensionister bliver mere og mere dominerende med alderen – i de i alt 116.000 husstande, hvor hovedindkomstmodtageren er 70 år eller over, er der kun 3.000 husstande, hvor partneren ikke også især har indkomst i form af offentlig pension. I 9.000 husstande er hovedindkomstmodtageren over 64 år og har samtidig sin største indkomst ved

selvstændig virksomhed, og er derfor ikke klassificeret som pensionist. I 7.000 af disse husstande er ægtefællen/partneren samtidig pensionist eller efterlønsmodtager, og i de resterende tilfælde er ægtefællen/partneren lønmodtager eller ude af erhverv i øvrigt. Endvidere kan man fx se, at i de 536.000 husstande, hvor hovedindkomstmodtageren er under 65 år og i erhverv (selvstændig eller lønmodtager), er ægtefællen/partneren i 59.000 af husstandene pensionist eller efterlønsmodtager.

3. De ældres indkomstforhold

Indkomsterne i tabel 6, 7 a og 7 b er opgjort pr. person. De fleste indkomstarter kan direkte opgøres på personniveau (fx løn, pension osv.), men andre indkomstarter tilfalder husstanden som sådan. Det gælder fx boligsikring og boligydelse, der ydes ud fra husstandens samlede indkomst og boligforhold. Disse husstandsindkomster er fordelt proportionalt ud på de enkelte personer i husstandene – børn såvel som voksne.

Tabel 6.

Fordeling af personindkomsterne

	Indkomst pr. person				
	Under 100.000 kr.	100.000 - 149.999 kr.	150.000 - 199.999 kr.	200.000 - 299.999 kr.	300.000 kr. og over
	antal personer - tusinder				
18 - 64 år	311	434	480	1 086	1 016
65 - 69 år	36	87	57	25	20
70 - 74 år	64	53	33	38	10
75 - 79 år	37	76	24	23	9
80 - 84 år	22	42	19	16	4
85 - 89 år	7	18	6	2	1

I tabel 6 er personerne fordelt efter deres indkomst. Indkomstintervallerne er valgt således, at en folkepensionist uden anden indkomst vil ligge i det første interval, mens fx en efterlønsmodtager vil ligge i det andet interval. Ved vurderingen af tallene skal det tages i betragtning, at det selvfølgelig i sig selv er interessant, hvilken indkomst, man har – men skal man vurdere leveforhold mv., må man i flerpersoners husstande også tage højde for de øvrige husstandsmedlemmers indkomster.

Tabel 7 a og 7 b belyser indkomstens sammensætning mv. i husstande bestående af henholdsvis netop 1 voksen og 2 voksne.

Tabel 7 a.

Indkomster – husstande med 1 voksen

	18-64 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år
	kroner pr. person					
Løn	162 516	16 961	2 195	2 295	679	101
Virksomhedsoverskud	7 416	-1 796	3 540	1 579	855	0
Beregnet husleje ejerbolig	7 783	10 277	13 710	11 085	14 914	9 136
Anden formueindkomst	4 460	3 992	11 447	8 674	10 939	4 730
Private pensionsordninger inkl. ATP	6 393	23 514	52 836	34 465	32 826	25 093
Folkepension, efterløn mv.	19 536	100 427	86 462	92 847	91 653	95 744
Boligsikring, boligydelse, varnehjælp	2 927	9 150	8 605	11 666	9 784	14 075
Andre overførselsindkomster						
fra det offentlige	20 553	677	285	0	1 086	0
Kapitalindkomster	2 628	1 233	2 048	271	160	0
Anden indkomst	8 376	1 441	4 806	2 604	1 047	2 218
Indkomst i alt	242 588	165 876	185 933	165 484	163 943	151 097

Tabel 7 b.

Indkomster – husstande med 2 voksne

	18-64 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år
	kroner pr. person					
Løn	190 511	10 772	1 572	2 067	2 022	0
Virksomhedsoverskud	13 087	7 013	5 222	1 796	1 599	0
Beregnet husleje ejerbolig	15 184	12 611	9 345	9 267	6 465	.. ¹
Anden formueindkomst	4 412	11 352	4 544	7 073	11 005	7 898
Private pensionsordninger inkl. ATP	4 820	44 621	41 629	31 996	39 176	10 014
Folkepension, efterløn mv.	15 111	82 557	65 469	67 251	69 461	71 846
Boligsikring, boligydelse, varmhjælp	270	1 402	2 627	4 309	3 636	1 418
Andre overførselsindkomster fra det offentlige	12 398	565	0	0	0	0
Kapitalindkomster ²	6 715	9 604	435	614	0	0
Anden indkomst	7 099	4 829	2 413	3 757	4 850	2 787
Indkomst i alt	269 607	185 326	133 255	128 132	138 214	94 219

¹ Tallet er for usikkert til at bringes, da kun en enkelt husstand indgår.

² Tallene er præget af nogle få husstandes modtagelse af en større arv.

For det første bemærkes, at indkomsten pr. person i de fleste aldersgrupper er væsentligt lavere i 2-personers husstandene end i 1-personers husstandene. Dette hænger bl.a. sammen med reglerne for ydelse af folkepension, idet der normalt ydes et særligt pensionstillæg til enlige pensionister. For det andet bemærkes det, at de ældres indkomst er væsentligt lavere end sammenligningsgruppen mellem 18 og 64 år.

Indkomsten falder med alderen

Endvidere ses det, at de ældres indkomst er faldende med alderen. En væsentlig årsag hertil er faldende indkomster fra private pensionsordninger. De ældste er ikke i så høj grad dækket af private ordninger – enten fordi de aldrig fik tegnet en sådan ordning, eller fordi den måske er udløbet (fx kapitalpensioner).

Indkomstarter

Erhvervsindkomst, dvs. løn og virksomhedsoverskud, spiller en vis rolle blandt de 65-69-årige, men er ret ubetydelig i de ældre aldersklasser.

Den beregnede husleje af ejerboliger er opgjort ud fra, hvad det ville have kostet at leje en bolig af samme størrelse, kvalitet osv. som ejerboligen. Beløbet kan derfor også opfattes som en sparet huslejeudgift for ejerne. At beløbet er størst i 1-personers husstandene er det samlede resultat af, at de enlige på den ene side kun i mere begrænset omfang bor i ejerboliger sammenlignet med parfamilierne – men på den anden side er der jo hos de enlige ikke nogen 'at dele' indkomsten med.

Boligydelse og varmhjælp er især af stor betydning for de enlige ældre. Der er 2 hovedforklaringer herpå: For det første sker beregningen af boligydelsen ud fra husstandenes samlede indkomst, hvorfor den alt andet lige vil være mindre for parfamilierne. For det andet bor parfamilierne i højere grad i eget hus og kan derfor kun modtage boligydelse i form af lån, der ikke indgår i forbrugsundersøgelsens indkomstbegreb.

Afsluttende skal bemærkes, at indkomstgrupperne 'Anden formueindkomst', 'Andre overførselsindkomster fra det offentlige', 'Kapitalindkomster' og 'Anden indkomst' har et noget flimrende forløb, når man sammenholder med alderen. En væsentlig forklaring er dog rene stikprøvetilfældigheder: Antallet af husstande, der har haft disse indkomstarter, er ret lille – og samtidig kan fx 'Anden formueindkomst' dække over såvel ganske små renteindtægter som store aktieudbytter mv.

Spredningen af indkomsten

En anden måde at analysere de ældres indkomstforhold er ved at se på spredningen inden for ældregruppen. I tabel 8 a og 8 b er der foretaget en opdeling i husstande med henholdsvis 1 og 2 personer. For specielt 2-personers husstandene skal det bemærkes, at inddelingen er sket efter hovedindkomstmodtagerens alder. Person nummer 2 i husstanden kan godt være under 65 år.

Tabel 8 a.

Indkomstfordeling blandt husstande med 1 voksen 65-89 år

	Samlet indkomst				
	Under 100.000 kr.	100.000 - 199.999 kr.	200.000 - 299.999 kr.	300.000 - 399.999 kr.	400.000 - 499.999 kr.
	kroner pr. husstand				
Erhvervsindkomst	-29 358 ¹	1 791	7 160	78 265	45 065
Formueindkomster	4 353	13 988	40 786	50 953	67 413
Udbetaling fra pensionsordninger ekskl. ATP	579	8 517	85 538	152 695	302 825
Overførsler fra det offentlige i alt Heraf pensioner, ATP og efterløn mv.	94 242	116 489	85 576	45 203	49 590
Boligsikring, boligydelse og varmhjælp	0	12 771	2 450	587	0
Kapitaloverførsler til husstanden	0	634	2 185	454	120
Andre indkomster	4 441	349	12 870	18 245	-34 361
Samlet indkomst i alt	74 257	141 768	234 115	345 815	430 652
	antal, tusinder				
Antal husstande i Danmark	4	246	56	13	5

¹ Det negative beløb skyldes en husstand, der havde et større underskud ved selvstændig virksomhed.
Anm. Der forekommer ikke i undersøgelsen 1-personers husstande med en indkomst over 499.999 kr.

Tabel 8 b.

Indkomstfordeling blandt husstande med 2 voksne, hovedindkomstmotager 65-89 år

	Samlet indkomst				
	100.000 - 199.999 kr.	200.000 - 299.999 kr.	300.000 - 399.999 kr.	400.000 - 499.999 kr.	500.000 kr. og derover
	kroner pr. husstand				
Erhvervsindkomst	678	6 025	20 999	51 329	171 285
Formueindkomster	14 149	30 438	44 553	102 985	106 225
Udbetaling fra pensionsordninger ekskl. ATP	1 940	38 998	97 253	138 769	284 571
Overførsler fra det offentlige i alt Heraf pensioner, ATP og efterløn mv.	163 864	163 656	158 134	131 624	108 667
Boligsikring, boligydelse og varmhjælp	11 456	5 296	1 559	0	0
Kapitaloverførsler til husstanden	82	1 910	2 512	1 646	88 050
Andre indkomster	1 081	5 455	10 779	5 973	36 908
Samlet indkomst i alt	181 794	246 482	334 231	432 325	795 707
	antal, tusinder				
Antal husstande i Danmark	53	66	32	21	15

Anm. Der forekommer ikke i undersøgelsen 2-personers husstande med en samlet indkomst under 100.000 kr.

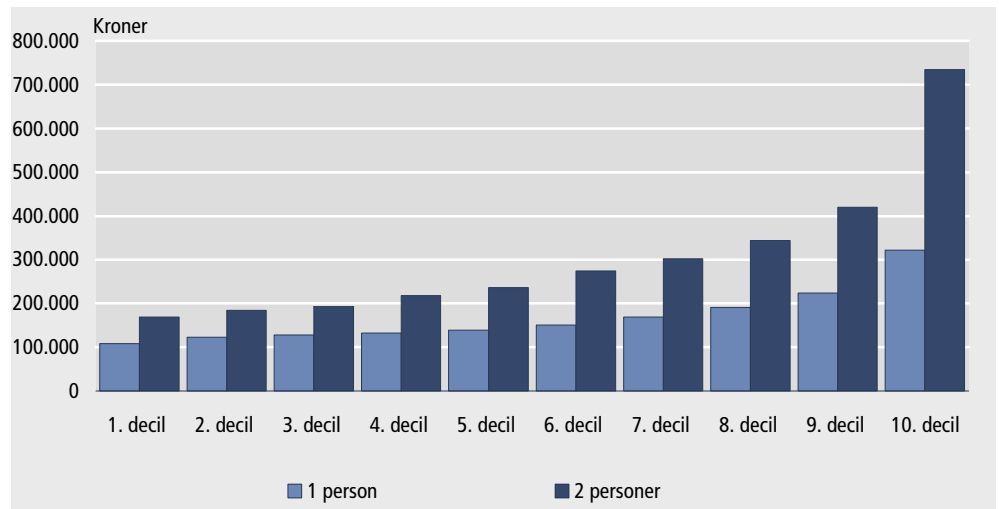
For husstande med 1 person har 76 pct. en indkomst mellem 100.000 kr. og 199.999 kr. Meget få husstande har en lavere indkomst mens 23 pct. har en indkomst over 200.000 kr. De særligt høje indkomster skyldes især store udbetalinger fra private pensionsordninger. Til gengæld falder de offentlige pensioner og boligsikringen.

*Størst spredning i
2-personers husstande*

For husstande med 2 personer er fordelingen mere spredt. Den største gruppe har en indkomst mellem 200.000 og 299.999 kr. – 35 pct. – mens 28 pct. har mindre og 36 pct. har mere end 300.000 kr. Der er især de private pensionsordninger, der vokser med stigende indkomst, men også erhvervsindkomsten vejer tungt for husstandene med den højeste indkomst. Den høje erhvervsindkomst kan skyldes, at der stadig i gruppen af personer over 64 år er en del erhvervsaktive eller at hovedindkomstmotagerens partner måske er yngre og stadig erhvervsaktiv. Formueindkomsterne, herunder også den beregnede husleje af egen bolig, er for gruppen med størst indkomst af samme størrelse som de offentlige overførsler. Det store beløb i kapitaloverførsler skyldes nogle få husstande, der har arvet store beløb.

Indkomstfordelingen er også belyst i figur 1. Husstandene er sorteret efter størrelsen af deres samlede indkomst og derefter inddelt i grupper, der hver rummer en tiendedel af samtlige husstande – såkaldte decilgrupper. De 10 pct. af parfamilierne med højest indkomst har i gennemsnit en indkomst på 735.000 kr., mens de 10 pct. med lavest indkomst har 169.000 kr.

Figur 1. Decilfordeling efter husstandsindkomst

Indkomster ud over overførselsindkomster

Den sidste måde at analysere de ældres indkomster, som vil blive vist her, kan ses i tabel 9 a og 9 b. Her er husstandene inddelt efter hvor stor en indkomst de har ud over overførslerne fra det offentlige (især de offentlige pensioner samt boligydelse). Beregningen er foretaget ud fra såvel forbrugsundersøgelsens almindelige indkomstbegreb samt ud fra indkomsten ekskl. beregnet husleje af ejerbolig, der jo ikke umiddelbart kan omsættes i andet forbrug end netop boligforbrug.

Tabel 9 a.

Fordeling af husstandene efter størrelse af den månedlige indkomst ud over overførselsindkomster fra det offentlige - husstande med 1 person 65-89 år

	Under 500 kr.	500-999 kr.	1.000-1.999 kr.	2.000-4.999 kr.	5.000-9.999 kr.	10.000 kr. eller mere
	antal husstande, tusinder					
Indkomst inkl. beregnet husleje	102	13	22	76	51	59
Indkomst ekskl. beregnet husleje	138	21	25	50	40	49

Tabel 9 b.

Fordeling af husstandene efter størrelse af den månedlige indkomst pr. person ud over overførselsindkomster fra det offentlige - husstande med 2 voksne, hovedindkomstmottageren 65-89 år

	Under 500 kr.	500-999 kr.	1.000-1.999 kr.	2.000-4.999 kr.	5.000-9.999 kr.	10.000 kr. eller mere
	antal husstande, tusinder					
Indkomst inkl. beregnet husleje	22	9	3	41	38	74
Indkomst ekskl. beregnet husleje	43	22	5	21	30	67

Blandt 1-persons husstande har mellem 32 og 43 pct. (alt efter indkomstbegreb) under 500 kr. om måneden ud over pension mv. Omvendt har mellem 15 og 18 pct. mere end 10.000 kr. månedligt ud over pension mv. Blandt 2-personers husstande havde mellem 12 og 23 pct. under 500 kr. pr. person om måneden ud over pensionen mv., mens mellem 36 og 40 pct. havde mere end 10.000 kr. pr. person.

Foretagne analyser viser i øvrigt, at der ikke er nogen klar aldersmæssig sammenhæng med henholdsvis stor eller lille indkomst ud over pension mv.

4. De ældres forbrug og anden indkomstanvendelse

Det er ikke hele indkomsten, der går til forbrug. Husstandene har også andre mere eller mindre frivillige betalinger.

Indkomstens anvendelse

De private husstandes indkomster kan principielt anvendes på følgende måder:

- Der skal betales skatter mv.
- Man kan have andre obligatoriske betalinger, herunder især renteudgifter.
- Man skal måske betale bøder til det offentlige.
- Man kan yde kontante gaver til andre husstande eller støtte velgørende organisationer mv.
- Man kan betale kontingenter mv. til foreninger.
- Man kan spare op (idet nettoopsparingen kan være enten positiv eller negativ). For de yngre er en stor del af opsparingen bundet i pensionsordninger og for boligejerne i ejerboligen.
- Nogle husstande modtager udbetalinger fra kapitalpensioner mv. Disse udbetalinger opfattes i forbrugsundersøgelsen ikke som en indkomst – men beløbet kan naturligvis indgå i indkomstanvendelsen.
- Endelig går det der bliver tilbage til forbrug.

Den beløbsmæssige sammenhæng belyses af tabel 10.

Tabel 10.

Indkomst og indkomstanvendelse fordelt efter hovedindkomstmodtagerens alder

	Under 65 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år
	kroner pr. husstand					
Erhvervsindkomst	356 151	33 164	13 414	4 311	2 809	79
Formueindkomster	28 806	34 054	27 974	26 851	30 806	17 358
Engangsoverførsler fra private	8 373	1 967	1 682	1 621	1 048	461
Løbende overførsler fra private	7 649	55 231	58 716	41 126	38 931	23 392
Overførsler fra det offentlige	56 508	138 329	120 238	121 621	116 759	121 945
Andre indkomster	4 724	3 559	4 520	1 952	2 438	2 348
Kapitaloverførsler til husstanden	7 543	10 449	2 257	568	120	0
Samlet indkomst	469 755	276 752	228 801	198 049	192 912	165 582
Indkomstskatter mv.	149 345	72 545	60 152	49 920	50 328	41 398
Private renteudgifter mv.	33 133	14 968	9 016	5 310	5 010	6 123
Nettoudbetaling fra kapitalpensioner	737	4 867	608	1 384	48	0
Beløb til rådighed	288 014	194 106	160 240	144 202	137 621	118 061
Bøder	291	56	60	16	66	1
Gaver, velgørenhed	1 172	4 627	1 814	3 399	2 774	303
Kontingent til foreninger	4 586	1 338	749	471	386	257
Nettoopsparing	35 190	4 129	-2 343	-530	-2 984	-2 165
Forbrug	246 775	183 956	159 960	140 846	137 380	119 666

Tabellen skal i øvrigt ikke gennemgås nærmere, men der skal blot knyttes nogle få forklarende bemærkninger til enkelte af posterne.

Erhvervsindkomst omfatter lønindkomst samt indkomst ved selvstændig virksomhed. For de yngre indgår også egen og eventuel arbejdsgivers indbetaling til ATP og andre arbejdsgiveradministrerede pensionsordninger mv. med en ret stor vægt.

Formueindkomster omfatter udover renteindtægter, aktieudbytter mv. også den beregnede husleje af egen bolig – der indgår med samme beløb under forbruget.

Engangsoverførsler fra private omfatter bl.a. modtagne gaver, gevinster, udbetaling fra skadesforsikringer mv.

Løbende overførsler fra private omfatter især udbetalinger fra private pensionsordninger, herunder arbejdsmarkedspensioner. Endvidere indgår modtagne børne- og hustrubidrag.

Overførsler fra det offentlige omfatter bl.a. offentlige pensioner, efterløn, boligsikring og boligydelse, arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, kontanthjælp, børnefamilieydelse, uddannelsesstøtte mv.

Kapitaloverførsler til husstandene omfatter især modtagen arv, men bl.a. også tilskud til pensionister til energibesparende foranstaltninger samt udbetalinger fra Lønmodtagernes Dyrtsfond.

Indkomstskatter mv. omfatter ud over de ordinære skatter og arbejdsmarkedsbidrag også arbejdsløshedsforsikringsbidrag.

Private renteudgifter mv. omfatter alle private renteudgifter, hvor renterne af lånene i ejerboligen spiller en stor rolle. Endvidere indgår betalte børne- og hustrubidrag.

Forbrugets fordeling

I tabel 11 a og 11 b er forbrugets fordeling vist i husstande bestående af henholdsvis 1 og 2 voksne. Husstandene er fordelt efter henholdsvis personens og hovedindkomstmottagerens alder.

Tabel 11 a.

Forbrugets fordeling i husstande bestående af 1 voksen

	Under 65 år	65-74 år	75-89 år
	kroner pr. person		
Forbrug i alt	146 563	136 968	118 448
11 Fødevarer	13 775	13 952	14 987
12 Ikke-alkoholiske drikkevarer	1 992	1 397	1 353
21 Alkoholiske drikkevarer	3 377	2 941	2 297
22 Tobak	3 539	2 886	1 294
31 Beklædning mv.	5 825	3 027	2 965
32 Fodtøj mv.	1 647	641	634
41 Husleje, fast leje af sommerhus mv.	20 213	20 725	20 499
42 Beregnet husleje af ejerbolig mv.	8 312	14 540	14 122
43 Reparation, vedligeholdelse af bolig	1 288	2 111	1 695
44 Vand, andre tjenesteydelser vedr. bolig	3 905	4 658	3 800
45 Elektricitet, opvarmning	9 858	12 659	13 530
51 Møbler, boligudstyr, gulvtæpper mv.	3 694	1 918	1 524
52 Boligtekstiler	410	573	296
53 Husholdningsapparater	1 130	542	857
54 Glas, service, køkkenudstyr	638	620	820
55 Værktøj, udstyr til hus og have	626	648	257
56 Andre varer og tjenester til husholdningen	1 269	1 982	1 607
61 Medicin, briller mv.	1 331	4 965	2 154
62 Læge, tandlæge o.l.	1 483	1 805	1 582
63 Hospitaler	4	39	176
71 Køb af transportmidler	6 572	3 427	2 260
72 Drift af transportmidler	9 477	6 840	3 308
73 Køb af transportydelser	4 011	1 314	1 112
81 Porto	220	282	190
82 Køb af telefon og udstyr	288	57	28
83 Telefonabonnementer, samtaleafgifter mv.	3 842	2 982	2 583
91 Elektronisk fritidsudstyr o.l.	4 814	1 435	1 162
92 Større forbrugsgoder til fritidsaktiviteter	371	42	0
93 Sportsudstyr, legetøj, planter, kæledyr mv.	2 939	2 652	1 903
94 Forlystelser, tv-licens mv.	5 569	5 233	3 189
95 Aviser, bøger, papir mv.	3 082	2 919	2 731
96 Pakkede rejser	2 128	1 634	904
97 Uddannelse	625	364	216
98 Restaurant, hotel mv.	8 824	5 106	3 282
99 Andre varer og tjenester	9 486	10 053	9 132

Tabel 11 b.

Forbrugets fordeling i husstande bestående af 2 voksne – fordelt efter hovedindkomstmotagerens alder

	Under 65 år	65-74 år	75-89 år
	kroner pr. person		
Forbrug i alt	133 579	103 825	91 145
11 Fødevarer	13 636	13 341	10 194
12 Ikke-alkoholiske drikkevarer	1 592	1 221	1 104
21 Alkoholiske drikkevarer	3 318	2 683	2 112
22 Tobak	2 920	1 752	876
31 Beklædning mv.	5 587	4 019	3 725
32 Fodtøj mv.	1 168	579	365
41 Husleje, fast leje af sommerhus mv.	6 146	6 011	9 512
42 Beregnet husleje af ejerbolig mv.	15 608	15 547	13 538
43 Reparation, vedligeholdelse af bolig	4 046	3 162	4 563
44 Vand, andre tjenesteydelser vedr. bolig	3 137	3 313	2 680
45 Elektricitet, opvarmning	8 642	8 695	7 942
51 Møbler, boligudstyr, gulvtæpper mv.	3 688	2 531	845
52 Boligtekstiler	823	208	207
53 Husholdningsapparater	1 374	948	728
54 Glas, service, køkkenudstyr	746	782	303
55 Værktøj, udstyr til hus og have	1 249	655	915
56 Andre varer og tjenester til husholdningen	1 590	2 043	1 310
61 Medicin, briller mv.	1 540	1 975	1 861
62 Læge, tandlæge o.l.	1 581	1 551	1 313
63 Hospitaler	47	103	162
71 Køb af transportmidler	6 436	2 243	2 213
72 Drift af transportmidler	11 756	7 666	5 036
73 Køb af transportydelser	2 239	899	701
81 Porto	136	79	112
82 Køb af telefon og udstyr	141	38	14
83 Telefonabonnementer, samtaleafgifter mv.	2 387	1 749	1 481
91 Elektronisk fritidsudstyr o.l.	3 155	1 702	1 016
92 Større forbrugsgoder til fritidsaktiviteter	697	418	0
93 Sportsudstyr, legetøj, planter, kæledyr mv.	3 242	1 887	1 184
94 Forlystelser, tv-licens mv.	3 831	2 591	2 347
95 Aviser, bøger, papir mv.	1 948	1 618	1 909
96 Pakkede rejser	2 709	2 610	501
97 Uddannelse	272	153	81
98 Restaurant, hotel mv.	5 999	1 895	3 969
99 Andre varer og tjenester	10 195	7 157	6 324

Forbruget pr. person er mindst i ældre husstande på 2 personer

Ved sammenligning af de ældre husstande med husstandene i øvrigt ses det for det første, at de ældres samlede forbrug er en del mindre.

Forbruget opgjort pr. person er mindre for husstandene bestående af 2 personer end for de enlige, hvilket hænger sammen med, at disse husstande har en lavere indkomst pr. person. Til gengæld skal man tage i betragtning, at der for husstande bestående af flere personer er tale om visse 'stordriftsfordele': Man kan bedre foretage fordelagtige storkøb, når man er flere, og man behøver ikke at have en dobbelt så stor bolig, 2 fjernsyn osv. bare fordi man er 2 i stedet for 1.

Forskelle i forbrugets sammensætning

For fødevarernes vedkommende er der ikke stor forskel i forbruget størrelse mellem de ældre og husstandene under 65 år. For langt de fleste øvrige forbrugsgrupper er der tale om et mindre eller væsentligt mindre forbrug blandt de ældre end blandt de yngre. Særligt lavt er forbruget relativt set for bl.a. fodtøj, møbler mv., transport, fritidsudstyr mv., uddannelse og hotel og restaurant. Specielt den ældste gruppe har et særligt lavt forbrug af bl.a. tobak og rejser. Omvendt er udgifterne vedrørende medicin og andre sundhedsudgifter ikke overraskende højere blandt de ældre.

Den egentlige husleje er noget højere blandt de ældre. Samtidig er den beregnede husleje af ejerboliger en del højere blandt de enlige ældre, men en smule lavere blandt de ældre parfamilier. Der er nok flere forskelligrettede forklaringer. Blandt de

enlige er der en del flere boligejere blandt de ældre end blandt de yngre – gruppen af enlige under 65 år omfatter jo fx også en del unge studerende osv., der kun i meget begrænset omfang har anskaffet ejerbolig. Blandt parfamilierne er andelen af boligejere derimod nogenlunde ens blandt de yngre og blandt de ældre. Det skal bemærkes, at boligsikring/boligyldelse ikke er fratrukket i huslejen.

Undersøgelsen er meget detaljeret

Forbrugsundersøgelsen er meget detaljeret. Således kan forbruget underopdeles i knap 1.200 enkeltposter. Det er ikke muligt her at bringe en oversigt over hele forbruget så detaljeret opdelt, men i tabel 12 på næste side er der foretaget et noget tilfældigt udvalg af forbrugsposter, der afspejler et forskelligt forbrugsmønster blandt ældre i forhold til yngre.

Mens ovenstående tabeller 11 a og 11 b fx viste, at de ældre bruger nogenlunde det samme på fødevarer som de yngre, viser den detaljerede opdeling, er der for nogle varegrupperes vedkommende er ganske store forskelle på det konkrete valg af fødevarer.

Hvorfor er forbruget forskelligt

Der kan være mange forskellige forklaringer på det forskellige forbrug. Blandt mulige forklaringer kan fx nævnes:

- De rent økonomiske – en lavere indkomst giver ikke råd til et lige så stort forbrug af især mere luksusbetonede varer.
- Forskellig prioritering – mellem fx udadvendte fritidsaktiviteter som biograf mv. til fordel for fx fast leje af campingplads.
- Andre behov – fx er det ikke unaturligt, at transportudgifterne er højere blandt de yngre husstande, der oftere skal pendle til en arbejdsplads.
- Forskellig placering i livets faser: Mht. fx varige forbrugsgoder er der en naturlig forskel på de ældre husstande, der måske har anskaffet det, de føler behov for, og så yngre husstande, der stadig er i en etableringsfase.
- Andre muligheder – en af forklaringerne på, at de ældre i mindre grad bruger penge på udlandsrejser kan være, at nogle ældre måske pga. helbred mv. dårligt kan gennemføre en længerevarende rejse. Til gengæld kan de måske få mere ud af kortere ture inden for landets grænser.
- Smag, behag, vaner og traditioner – fx er fødevarerforbrugets sammensætning nok i et vist omfang bestemt af både smag og vaner. Noget tilsvarende gør sig sikkert også gældende for fx mobiltelefoner og computere.

Om tabellen skal i øvrigt bemærkes, at den for at lette sammenligningen kun omfatter husstande bestående af netop 2 voksne. Inddrog man også husstande med børn i sammenligningen, ville fx udgifter til børnepasning, børnetøj osv. blandt de yngre udgøre en ikke uvæsentlig post.

Tabel 12.

Forbrug pr. person i husstande med 2 voksne

	Hovedindkomstmodtagerens alder	
	Under 65 år	65-89 år
	kroner pr. person	
Flutes, dybfrost	53	15
Tvebakker, kammerjunker, ristet brød	12	46
Pasta, couscous o.l. u/fyld	81	27
Lagkage, flødekager	52	16
Skærekager	49	70
Pizzaer, færdiglavet, dybfrost	41	8
Saltstænger, ostestænger o.l.	30	9
Popcorn	34	11
Hakket oksekød	334	199
Oksefilet, entre cote o.l.	106	44
Svinemørbrad	82	126
Kyllingefilet, - schnitzler, -lår o.l. ikke pålæg	103	64
Bayerske-, cocktail-, røgede pølser, røget medister	180	102
Sylte, syltede grisetæer	6	27
Sødmælk	96	149
Letmælk	259	195
Skummetmælk	152	63
Kærnemælk	25	39
Piskefløde, flødeskum	126	172
Creme fraiche, mathilde creme, syrnet fløde	36	22
Smør	83	147
Blandingssmør	161	112
Margarine	73	111
Olivenolie	23	11
Avocado	26	5
Svesker	7	23
Saltnødder, peanuts, pistacienødder o.l.	47	16
Salat, kinakål	131	57
Agurker, alle slags	98	65
Peberfrugter	73	26
Champignons	65	29
Pommes frites, kartoffelprodukter, dybfrost	45	15
Sukker	51	127
Syltetøj, marmelade	78	111
Chokolade	440	327
Slik i øvrigt	608	336
Sodavand	599	296
Snaps, bitter	284	385
Rødvin, vin rose	1 294	943
Pilsner	907	417
Cerutter, cigarillos	45	112
Bluser, T-shirt o.l. til mænd	497	191
Sko til mænd	250	57
Fast leje af campingplads o.l.	9	22
Senge, ej vugger	355	197
Mikrobølgeovne	52	19
Pensler, andre malerredskaber	64	18
Kondomer, pessarer, spiraler	10	0
Cykler	248	10
Benzin	4 934	2 485
Taxa	329	62
Mobiltelefon	93	12
Telefonabonnement, inkl. samtaleafgift o.l.	2 150	1 592
Computer og udstyr o/2000 kr.	1 022	175
Biograf	141	35
Tipning	33	79
Selskabs-, charterrejser udland over 5 dage	2 278	1 667
Endagsture	5	47
Fortæring ude, øl	503	34
Parfume, eau de cologne	99	36

5. De ældres boligforhold

Tabel 13 belyser de ældres boligforhold. Ikke medtaget i tabellen er de 73.000 husstande, hvoraf langt hovedparten er yngre, der bor i lejede værelser (bl.a. kollegieværelser) eller de 9.000 husstande, der bor i tjenesteboliger mv. Antallet af husstande i undersøgelsen, der er over 75 år og bor i ejerlejlighed, er så lille, at tallene er for usikre til at kunne offentliggøres.

Tabel 13.

De ældres boligforhold og boligudgifter

		Eget hus	Egen ejerlejlighed	Lejet hus	Lejet lejlighed	Andelsbolig	
		antal mv.					
Under 65 år	Antal husstande i Danmark - tusinder	937	106	132	565	136	
	Antal personer i Danmark - tusinder	2 639	177	298	1 055	264	
	Antal personer i husstanden	2,8	1,7	2,3	1,9	1,9	
	Rådighed over sommerhus mv.	0,13	0,10	0,06	0,10	0,12	
	Areal til beboelse, m ²	138	76	99	76	79	
	Opførelsesår	1949	1943	1953	1948	1932	
			kroner pr. husstand				
	Samlet indkomst	625 613	409 303	391 696	307 997	372 614	
	Boligrenter	42 961	30 977	763	592	661	
	Forbrug i alt	304 856	216 692	223 126	185 064	224 008	
	Boligbenyttelse i alt	85 103	55 807	65 542	50 848	47 241	
	Husleje	621	513	41 587	34 235	30 079	
	Fast leje af sommerhus og campingplads	27	179	119	178	142	
	Beregnet husleje af ejerbolig mv.	46 135	27 374	23	55	60	
Anden beregnet husleje mv.	1 543	767	1 064	653	1 015		
Reparation, vedligeholdelse af bolig	8 735	4 351	1 223	1 299	2 521		
Vand, andre tjenesteydelser vedr. bolig	7 877	11 314	5 040	3 145	3 072		
Elektricitet, opvarmning	20 164	11 309	16 486	11 282	10 353		
		antal mv.					
65-74 år	Antal husstande i Danmark - tusinder	134	8	24	90	14	
	Antal personer i Danmark - tusinder	228	9	33	113	18	
	Antal personer i husstanden	1,7	1,1	1,4	1,3	1,3	
	Rådighed over sommerhus mv.	0,16	0,09	0,25	0,25	0,15	
	Areal til beboelse, m ²	128	86	94	78	86	
	Opførelsesår	1950	1961	1952	1955	1961	
			kroner pr. husstand				
	Samlet indkomst	323 588	263 058	184 765	179 018	197 260	
	Boligrenter	19 114	19 550	1 968	520	0	
	Forbrug i alt	207 596	161 990	155 450	128 974	148 398	
	Boligbenyttelse i alt	74 599	57 122	59 748	52 545	52 578	
	Husleje	52	0	35 458	34 683	34 550	
	Fast leje af sommerhus og campingplads	34	0	37	368	84	
	Beregnet husleje af ejerbolig mv.	39 153	33 894	522	36	0	
Anden beregnet husleje mv.	2 202	1 360	1 200	1 827	1 675		
Reparation, vedligeholdelse af bolig	7 893	361	322	885	1 667		
Vand, andre tjenesteydelser vedr. bolig	6 931	10 990	4 567	3 729	3 183		
Elektricitet, opvarmning	18 332	10 517	17 643	11 016	11 419		

Tabel 13 (fortsat).

De ældres boligforhold og boligudgifter

		Eget hus	Egen ejerlejlighed	Lejet hus	Lejet lejlighed	Andelsbolig
		antal mv.				
75-89 år	Antal husstande i Danmark - tusinder	101	4	28	92	18
	Antal personer i Danmark - tusinder	139	5	36	107	26
	Antal personer i husstanden	1,4	..	1,3	1,2	1,5
	Rådighed over sommerhus mv.	0,11	..	0,04	0,12	0,07
	Areal til beboelse, m ²	120	..	76	77	88
	Opførelsesår	1951	..	1971	1958	1974
		kroner pr. husstand				
	Samlet indkomst	226 055	..	165 611	162 107	186 447
	Boligrenter	10 604	..	0	6	0
	Forbrug i alt	149 070	..	115 198	118 656	171 608
	Boligbenyttelse i alt	69 492	..	53 163	50 693	65 125
	Husleje	36	..	35 849	34 783	39 367
	Fast leje af sommerhus og campingplads	59	..	0	102	0
	Beregnet husleje af ejerbolig mv.	38 139	..	0	4	0
	Anden beregnet husleje mv.	971	..	348	1 383	683
	Reparation, vedligeholdelse af bolig	7 547	..	281	497	5 777
	Vand, andre tjenesteydelser vedr. bolig	5 325	..	3 012	3 268	3 818
	Elektricitet, opvarmning	17 416	..	13 672	10 656	15 481

Eget hus er den hyppigste boligform

Af tabellen fremgår det bl.a., at eget hus er den boligform, som den største gruppe bor i – det gælder for alle de 3 aldersgrupper i tabellen. For husstandene mellem 65 og 74 år er det ca. halvdelen, der bor i eget hus, mens andelen herefter falder til 42 pct. for husstande på 75 år eller mere. Mens 6 pct. af husstandene under 65 år bor i ejerlejlighed, er denne andel kun på henholdsvis 3 og 2 pct. blandt de ældre. Andelen af husstandene, der bor i lejet lejlighed, stiger fra 30 pct. blandt husstande under 65 år til 38 pct. blandt de ældste.

Boligrenterne vejer tungt for de yngre

Især for de yngre boligejere spiller prioritetsrenterne en stor rolle, mens de ældste i vidt omfang er stort set gældfri.

Mange ældre har sommerhus mv.

Mens 10 pct. af husstandene under 65 år ud over helårsboligen råder over et sommerhus, kolonihave mv., er denne andel højere blandt de 65-74-årige, hvor hele 25 pct. af husstandene, der bor i til leje, samtidig har sommerhus mv.

De ældre har flere kvadratmeter pr. person

På trods af, at antallet af personer pr. husstand generelt er faldende med alderen indenfor hver enkelt boligtype (med ejerlejlighederne som en undtagelse), er der ikke nogen klar tendens til at boligerne er mindre blandt de ældste husstande. Det vil så omvendt sige, at de ældste husstande råder over flere kvadratmeter pr. person. Det skal dog her tages i betragtning, at kvadratmeteropgørelsen i parcelhuse og lejligheder ikke er helt sammenlignelige, bl.a. fordi de i etagebyggeri inkluderer en del af trappe og repos. Ved vurderingen af tallene skal man hertil huske på, at større husstande har visse 'stordriftsfordele': Man behøver fx ikke et 4 gange så stort køkken for at lave mad til 4 personer.

Umiddelbart måske lidt overraskende kan man konstatere, at det ser ud til, at de ældre husstande inden for hver boligtype bor i en nyere bolig, end de yngre husstande.

Boligejerne har større indkomst

For alle aldersklasser gælder det, at husstande i ejerboliger har en større indkomst end især husstande i lejede lejligheder. Noget af forklaringen er, at der i indkomstopgørelsen for ejerhusstandene indgår den beregnede husleje af ejerboligen (det, som husstanden sparer ved ikke at skulle leje en tilsvarende bolig). Hertil kommer natur-

ligvis, at det normalt kun er husstande med en relativt pæn indkomst, der har råd til at bo i ejerbolig.

Omkring boligudgifterne skal i øvrigt kun bemærkes følgende: Der forekommer i et begrænset omfang lejeudgifter blandt boligejerne og omvendt. Forklaringen er, at nogle husstande i løbet af undersøgelsesåret er flyttet fra den ene til den anden boligform. 'Anden beregnet husleje mv.' omfatter især den beregnede husleje af fritidsboliger og friboliger samt ejendomsskatter vedr. fritidsboligen. For udgiften til reparation og vedligeholdelse er udgifterne typisk væsentligt mindre blandt lejerne – men forklaringen er her, at en stor del ikke betales af lejerne direkte, men indirekte via huslejen.

I tabel 14 er nærmere analyseret de ældre ud fra hvor stor en indkomst, de har ud over den offentlige pension og andre overførsler fra det offentlige.

Tabel 14.

Boligform og boligudgifter blandt 65-89-årige fordelt efter størrelsen af den månedlige indkomst pr. person ud over overførselsindkomster fra det offentlige.

		Boligejer	
		----- antal eller kroner -----	
Under 1.000 kr. pr. måned	Antal husstande i tusinder	0	149
	Antal personer pr. husstand	..	1,2
	Samlet indkomst	..	138 939
	Boligrenter	..	289
	Beregnet husleje af ejerbolig	..	181
	Overførsler fra det offentlige	..	136 898
	Boligbenyttelse	..	37 545
	Elektricitet, opvarmning	..	10 709
1.000 - 4.999 kr. pr. måned	Antal husstande i tusinder	121	57
	Antal personer pr. husstand	1,5	1,4
	Samlet indkomst	182 182	185 067
	Boligrenter	7 564	382
	Beregnet husleje af ejerbolig	28 458	852
	Overførsler fra det offentlige	137 161	138 433
	Boligbenyttelse	40 962	44 241
	Elektricitet, opvarmning	17 454	12 693
5.000 kr. eller mere pr. måned	Antal husstande i tusinder	127	62
	Antal personer pr. husstand	1,6	1,2
	Samlet indkomst	373 317	246 487
	Boligrenter	22 826	482
	Beregnet husleje af ejerbolig	39 107	3 143
	Overførsler fra det offentlige	107 393	97 844
	Boligbenyttelse	66 844	47 046
	Elektricitet, opvarmning	17 739	14 593

Det skal først bemærkes, at den samlede indkomst inkluderer den beregnede husleje af ejerboliger samt boligydelse mv.. Det er derfor ikke hele den indkomst ud over pension mv., som boligejerne kan disponere frit over.

Det ses ikke overraskende, at andelen i ejerboliger er størst blandt de husstande, der har en væsentlig indkomst ud over pension mv. Endvidere fremgår det, at boligudgifterne vokser med størrelsen af indkomsten ud over pension mv. I 'mellemgruppen' er boligudgiften størst blandt lejerne – mens ejerne omvendt har størst udgifter til opvarmning mv. For gruppen med mere end 5.000 kr. ud over pension om måneden, er boligudgifterne og indkomsten væsentligt større blandt ejerne.

6. De ældres formue og rådighed over forbrugsgoder

Ud over det betalte forbrug kan husstandene have et ikke betalt reelt forbrug som følge af besiddelsen af bolig eller fritidsbolig, varige forbrugsgoder mv. Ud over denne kapital i form af materielle goder, råder husstandene også over en finansiell kapital i form af bankindestående, værdipapirer osv.

Det skal bemærkes, at når der her tales om formue kan fortegnet være både plus og minus – dvs. at man kan have en positiv nettoformue eller man kan have nettogæld.

Problemer med at måle formuen

Efter formueskattens afskaffelse har Danmarks Statistik ikke komplette data om husstandenes formue, idet ikke alle typer af formue indberettes til skattemyndighederne. Især bemærkes at egenkapitalen i egen virksomhed, værdipapirer, der ikke ligger i depot, kontantbeholdninger, helt private gældsforhold samt værdien af bil, lystbåd mv. ikke indgår. Heller ikke værdien af pensionsopsparinger indgår. Tallene om nettoformuen i tabel 15 må derfor tages med forbehold.

En stor del af formuen er bundet i en ejerbolig

En væsentlig del af formuen udgøres af husstandenes ejerboliger og fritidsboliger. I tabellen indgår kontantejendomsværdien af disse ejendomme, idet ejendomme i udlandet ikke er medtaget. En væsentlig del af ejendomsværdien er dog normalt belånt. Derfor bringes også oplysninger om husstandenes prioritetsgæld mv. Herunder indgår prioritetsgæld til realkreditinstitutter, reallånefonde, gæld til pengeinstitutter, Hypotekbanken, pensionskasser, forsikrings- og finansieringsselskaber, kontokortordninger, studiegæld samt gæld af pantebreve, der er i depot. Posten dækker altså mere end gælden i ejendommen – men det må antages, at specielt for de ældre husstande er det den egentlige prioritetsgæld, der er dominerende.

Varige forbrugsgoder

Ud over formueoplysningerne bringer tabellen tal for husstandenes rådighed over en række langvarige forbrugsgoder. Det er rådigheden og ikke ejerskabet, der indgår. Har man fx fri eller så godt som fri rådighed over fx en firmabil, er den medtalt, ligesom fx et komfur, der følger med i lejen af en lejlighed også er medregnet.

De bragte antal er det gennemsnitlige antal, som husstandene råder over. For en del goder er det almindeligt at have flere eksemplarer – fx en cykel til hvert familiemedlem eller et køleskab i såvel helårsboligen som fritidsboligen. Tabellen siger derfor ikke noget om, hvor mange husstande, der råder over de pågældende forbrugsgoder.

I øvrigt skal det bemærkes, at denne som alle øvrige tabeller er præget af en vis stikprøvesikkerhed mv., som specielt kan slå igennem omkring fx rådigheden over goder, som de færreste husstande har. Her kan en enkelt eller meget få husstande i undersøgelsen slå relativt kraftigt igennem i tallene.

Nettoformuen højest blandt de ældre

Af tabellen på næste side fremgår med ovennævnte forbehold, at nettoformuen er væsentligt højere blandt de ældre end blandt de yngre. En hovedforklaring er, at de ældre boligejere i langt højere grad end de yngre har betalt deres prioritetsgæld af eller har undladt at optage nye prioritetslån. For de ældste over 74 år udgør prioritetsgælden fx kun 13-20 pct. af ejendomsværdien, mens prioritetsgælden (der dog som nævnt også omfatter fx studiegæld mv.) for husstande under 65 år udgør hele 85 pct. af ejendomsværdien.

Forklaringer på forskelle i rådighed over varige forbrugsgoder

Mht. rådigheden over varige forbrugsgoder er billedet noget flimrende. Der kan være mange forklaringer herpå. For nogle goders vedkommende kan det være, at det er udgiften, der spiller en begrænsende rolle for besiddelsen af goderne. Det kan fx spille en rolle for campingvogne og både. For andre er det et andet behov – som det klart gælder for barnevognene! For andre goder er husstandens størrelse afgørende – fx er antallet af cykler naturligt større i de yngre og større husstande. For andre goder kan antallet til rådighed være mere bestemt af fx traditioner og interesser som fx for symaskiner, som de ældre har forholdsvis mange af, og for computerudstyr, mobiltelefoner og anden teknik, som de ældre har væsentligt mindre rådighed over.

Tabel 15.

Formue og rådighed over forbrugsgoder fordelt efter hovedindkomstmodtagerens alder

	Under 65 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år
	antal					
Antal personer i husstanden	2,3	1,5	1,4	1,3	1,3	1,2
	kroner pr. husstand					
Samlet indkomst	469 755	276 752	228 801	198 049	192 912	165 582
Forbrug	246 775	183 956	159 960	140 846	137 380	119 666
Nettoformue ultimo 2000	253 226	691 784	592 059	615 502	758 722	465 533
Heraf kontantejendomsværdi	603 184	638 944	474 078	430 636	477 625	320 725
Heraf prioritetsgæld	512 980	214 806	119 201	84 180	60 608	54 319
	antal					
Rådighed over sommerhus mv.	0,11	0,24	0,14	0,09	0,13	0,05
Antal vaskemaskiner	0,77	0,83	0,70	0,78	0,72	0,67
Antal tørretumbler	0,43	0,24	0,19	0,23	0,07	0,09
Antal støvsuger	1,30	1,55	1,38	1,29	1,37	1,22
Antal gas-, el-komfur, -ovn	1,05	1,16	1,07	1,04	1,04	0,99
Antal separate mikrobølgeovne	0,54	0,43	0,34	0,21	0,24	0,31
Antal komb. køle-fryseskab	0,58	0,54	0,63	0,65	0,57	0,54
Antal køleskabe	0,55	0,69	0,49	0,43	0,49	0,48
Antal dybfryser	0,63	0,80	0,55	0,54	0,52	0,54
Antal opvaskemaskiner	0,47	0,41	0,24	0,12	0,17	0,09
Antal el-emhætter	0,82	0,89	0,74	0,82	0,78	0,60
Antal symaskiner	0,56	0,76	0,60	0,48	0,46	0,37
Antal computer, større udstyr mv.	0,93	0,28	0,30	0,10	0,09	0,02
Antal tv	1,86	1,60	1,37	1,14	1,25	1,20
Antal videooptagere	1,13	0,90	0,65	0,46	0,34	0,30
Antal video-kamera	0,20	0,13	0,07	0,02	0,03	0,01
Antal musikanlæg, større radioer	1,21	0,76	0,66	0,43	0,50	0,24
Antal motorcykel, scooter	0,06	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00
Antal knallerter	0,07	0,02	0,01	0,00	0,01	0,00
Antal cykler	2,29	1,43	1,15	0,66	0,58	0,28
Antal campingvogn, mobil-home mv.	0,06	0,03	0,12	0,00	0,00	0,00
Antal lystbåde m. sejl	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Antal lystbåde m. motor	0,02	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00
Antal robåde, kanoer, joller mv.	0,07	0,01	0,01	0,03	0,00	0,00
Antal solarium	0,07	0,06	0,02	0,00	0,00	0,00
Antal barnevogne	0,15	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Antal motorplæneklipper	0,52	0,68	0,52	0,47	0,45	0,23
Antal mobiltelefoner	1,54	0,47	0,32	0,19	0,12	0,07
Antal biler	0,85	0,78	0,68	0,49	0,37	0,09
Antal digitale kameraer	0,03	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00

Anm. Tallene vedr. de varige forbrugsgoder angiver, hvor mange eksemplarer husstandene i gennemsnit råder over – og ikke, hvor mange husstande, der råder over mindst ét eksemplar.

Formuens spredning

Et er, hvordan formueforhold mv. for de ældre i gennemsnit ser ud – et andet er hvilken spredning, der er. Dette er vist i tabel 16 på næste side.

**8 pct. har gæld –
24 pct. har millionformue**

Af tabellen fremgår det bl.a., at 39.000 husstande eller knap 8 pct. af alle husstande over 64 år har en negativ formue, dvs. at gælden overstiger formuen. Yderligere 85.000 eller 16 pct. har en formue af begrænset omfang – under 25.000 kr. Disse husstande er i langt overvejende grad lejere af deres bolig – kun 4.000 boligejere har en nettoformue under 50.000 kr. (fordelingen mellem ejere og lejere fremgår ikke af tabellen). Omvendt har hele 126.000 eller 24 pct. af de ældre en nettoformue på over 1 mio. kr. Langt den største del af disse ældre husstande med en stor formue er boligejere, hvor en væsentlig del af formuen er placeret i et mere eller mindre gældfrit hus. Blandt boligejerne er der kun 10.000 husstande, der har en formue over 1 mio. kr.

Tabel 16.

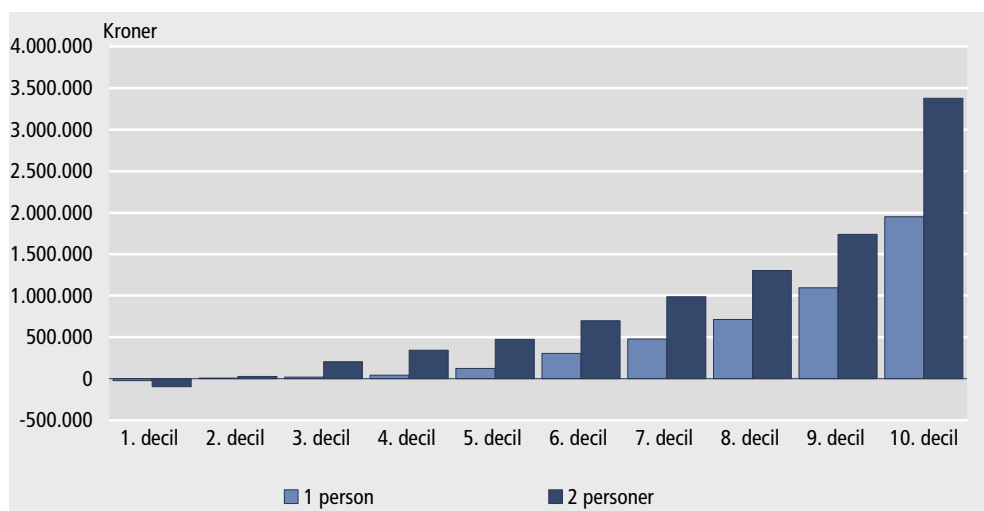
Nettoformuens spredning

	Hovedindkomstmodtagerens alder		
	Under 65 år	65-74 år	75-89 år
	antal husstande - tusinder		
Nettoformue			
Under -50.000 kr.	571	7	0
-50.000 - 0 kr.	241	12	20
1 - 9.999 kr.	84	23	14
10.000 - 24.999 kr.	88	25	23
25.000 - 49.999 kr.	64	16	16
50.000 - 99.999 kr.	111	9	17
100.000 - 199.999 kr.	162	14	15
200.000 - 299.999 kr.	96	13	9
300.000 - 399.999 kr.	71	19	13
400.000 - 499.999 kr.	65	17	17
500.000 - 599.999 kr.	59	18	9
600.000 - 699.999 kr.	42	10	6
700.000 - 799.999 kr.	42	7	13
800.000 - 899.999 kr.	42	10	7
900.000 - 999.999 kr.	27	8	5
1.000.000 - 1.499.999 kr.	91	36	23
1.500.000 - 1.999.999 kr.	41	17	18
2.000.000 kr. og over	59	14	18
Alle	1 956	275	243
	antal personer - tusinder		
Under -50.000 kr.	1 408	12	0
-50.000 - 0 kr.	444	14	29
1 - 9.999 kr.	149	24	15
10.000 - 24.999 kr.	147	36	27
25.000 - 49.999 kr.	119	18	17
50.000 - 99.999 kr.	229	13	18
100.000 - 199.999 kr.	414	17	22
200.000 - 299.999 kr.	245	19	14
300.000 - 399.999 kr.	170	30	16
400.000 - 499.999 kr.	159	26	22
500.000 - 599.999 kr.	175	28	12
600.000 - 699.999 kr.	112	12	9
700.000 - 799.999 kr.	114	10	13
800.000 - 899.999 kr.	98	15	9
900.000 - 999.999 kr.	70	15	7
1.000.000 - 1.499.999 kr.	230	59	31
1.500.000 - 1.999.999 kr.	94	31	28
2.000.000 kr. og over	145	26	26
Alle	4 522	405	315

Spredningen i nettoformuen er yderligere vist i figur 2 på næste side, hvor husstandene er sorteret efter størrelsen af deres nettoformue. Herefter er de inddelt i 10 grupper – såkaldte decilgrupper - der hver omfatter netop 10 pct. af alle husstandene.

De 10 pct. af parfamilierne, der har den højeste formue, har en nettoformue på knap 3,4 mio. kr. mens omvendt de 10 pct. af parfamilierne med den laveste formue havde en formue, eller nærmere gæld, på knap 100.000 kr. For de enlige har den mest formuende gruppe en gennemsnitsformue på knap 2 mio. kr., mens de 10 pct. med lavest formue i gennemsnit har en gæld på 25.000 kr.

Figur 2. Decilfordeling efter husstandsformue

7. De ældre og det offentlige

I flere af de forudgående afsnit er omtalt den indkomst, som husstandene modtager i form af pension, boligsikring/ydelse osv. fra det offentlige. Men samtidig betaler husstandene jo også indkomstskat mv. Hertil kommer, at en del af husstandenes forbrug vender tilbage til det offentlige i form af moms og afgifter, af statistikere kaldet produktions- og importskatter. Og endelig modtager husstandene ydelser fra det offentlige, som der ikke betales for, eller hvor husstandene kun betaler en del af udgiften. Her kan man tale om, at husstandene modtager et indirekte tilskud fra det offentlige. Skematisk kan sammenhængen stilles således op:

Fra det offentlige:

Direkte tilskud, dvs.
indkomstoverførsler

Indirekte tilskud

Til det offentlige:

Indkomstskatter mv.

Produktions- og importskatter

Ikke alle tilskud er med

Mens forbrugsundersøgelsen stort set dækker alle former for indkomstoverførsler, indkomstskatter og produktions- og importskatter, indgår i undersøgelsen kun oplysninger om de væsentligste indirekte tilskud vedr. sundhedsydelser, uddannelse og børnepasning. Dog har det endnu ikke været muligt at foretage beregninger for medicintilskuddene. Ud over disse indirekte tilskud modtager ikke mindst de ældre andre former for indirekte tilskud – fx i forbindelse med reducerede priser på kollektiv transport mv., som det heller ikke har været muligt at inddrage i undersøgelsen. Dette skal man have for øje når man tolker tallene – og hertil kommer, som nævnt i indledningen, at der netop blandt de ældste og blandt ældre med dårligt helbred af naturlige grunde er et stort frafald i undersøgelsen. Beregningen af tilskuddene vedrørende især sundhedsydelser vil derfor bære præg af, at netop de personer, der modtager flest sundhedsydelser, er dårligt repræsenteret. Selve beregningen af tilskuddene er i øvrigt sket ved først at prøve at finde data for den samlede udgift for den konkrete ydelse og herfra trække husstandenes eventuelle egenbetaling.

*Forsigtighed ved
tolkningen af resultaterne*

Hertil kommer selve tolkningen af beløbene, der specielt for de indirekte tilskud er vanskelig. Fx giver det ingen mening at sige, at en person, der har fået et stort indirekte tilskud fra det offentlige fordi den pågældende har ligget på hospitalet i længere tid, har en velfærdsgevinst i forhold til den raske person.

Tabel 17. Husstandene og det offentlige

	Hovedindkomstmodtagerens alder					
	Under 65 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år
Antal personer i husstanden	2,3	1,5	1,4	1,3	1,3	1,2
	----- kroner pr. husstand -----					
Direkte overførsler fra det offentlige i alt	56 508	138 329	120 238	121 621	116 759	121 945
Offentlige pensioner, ATP, efterløn mv.	18 892	131 124	112 402	110 625	107 367	108 892
Arbejdsløshedsunderstøttelse, andre A-kasseydelse	12 839	1 659	22	0	0	0
Sygedagpenge	4 174	0	0	0	0	0
Kontanthjælp	7 368	141	271	0	815	0
Børnefamilieydelse, uddannelsesstøtte mv.	11 054	0	177	0	0	0
Boligsikring, boligydelse og varmemhjælp	2 182	5 607	7 377	10 996	8 577	13 053
Indkomstskatter mv.	148 853	69 301	59 747	48 998	50 296	41 398
Indirekte tilskud fra det offentlige i alt	55 404	15 631	18 405	31 495	64 127	132 658
Indirekte tilskud vedrørende børnepasning	13 864	0	627	610	0	0
Indirekte tilskud vedrørende uddannelse	30 492	2 661	2 255	1 238	803	169
Herunder vedr. højskole og fritidsundervisning	1 191	1 535	1 587	818	803	169
Indirekte tilskud vedrørende sundhed i alt	11 047	12 970	15 523	29 648	63 324	132 489
Læge, speciallæge mv.	2 025	1 781	1 353	1 660	1 667	1 743
Tandlæge	1 182	339	318	215	195	147
Hospital	5 776	5 198	7 230	6 741	8 872	18 694
Hjemmesygepleje, hjemmehjælp mv. ¹	1 914	5 304	6 554	20 924	52 541	111 874
Andre sundhedsydelse	151	348	67	108	49	31
Produktions- og importskatter i alt	58 764	42 916	37 306	31 409	29 533	25 546
Moms	34 507	24 523	21 003	17 312	16 711	16 371
Punktafgifter i alt	20 132	13 630	12 422	10 691	8 366	5 867
Afgifter af motorkøretøjer	6 643	3 233	3 602	3 146	1 810	257
Afgifter af energiprodukter	8 235	6 401	5 275	4 811	4 363	3 701
Afgifter af spiritus, vin og øl	1 052	1 053	959	900	727	319
Afgifter af ikke-alkoholiske drikkevarer	231	163	139	118	144	115
Afgifter af is, chokolade- og sukkervarer mv.	382	192	166	154	200	73
Afgifter af tobak	2 479	1 602	1 451	881	376	862
Afgifter af tipning, spil mv.	217	191	169	110	131	118
Punktafgifter i øvrigt	893	796	660	572	615	423
Stempelafgifter	439	191	6	81	266	0
Ejendomsskatter	3 687	4 572	3 875	3 324	4 190	3 308
Samlet indkomst	469 755	276 752	228 801	198 049	192 912	165 582
	----- pct. af samlet indkomst -----					
Direkte overførsler fra det offentlige	12	50	53	61	61	74
Indkomstskatter mv.	32	25	26	25	26	25
Indirekte tilskud fra det offentlige	12	6	8	16	33	80
Produktions- og importskatter	13	16	16	16	15	15
Nettooverførsel til det offentlige	20	-15	-18	-37	-52	-113

¹ Tallene for de ældste er kraftigt præget af nogle enkelte husstande, der har modtaget særligt mange besøg af hjemmehjælper og hjemmesygeplejerske.

Tabellen viser overførslerne til og fra det offentlige fordelt på aldersgrupper.

De ældre modtager dobbelt så store indkomstoverførsler som de yngre

De direkte overførsler fra det offentlige er mere end dobbelt så store blandt de ældre som blandt de yngre – samtidig med at husstandsstørrelsen er mindre. Årsagen er helt overvejende, at de ældre stort set alle modtager efterløn, pension mv., og mange ældre modtager boligydelse. For de ældste udgør de direkte overførsler fra det offentlige 74 pct. af indkomsten – mod kun 12 pct. for husstandene under 65 år. De yngre husstande modtager derimod store overførsler i form af arbejdsløshedsunderstøttelse, kontanthjælp, børnefamilieydelse og uddannelsesstøtte. Det bemærkes i øvrigt at husstandene i tabellen er inddelt efter hovedindkomstmodtagerens alder.

Da der indgår nogle få husstande bestående af 3 generationer, optræder der også børnefamilieydelse mv. for de ældre husstande.

De ældre betaler mindre i skat

Omvendt forholder det sig med indkomstkatterne, der udgør de største beløb og den største andel af indkomsten blandt de yngre. Dette er en naturlig konsekvens af, at de yngres samlede indkomst er væsentlig større. Det skal i øvrigt bemærkes, at under posten indkomstkatter mv. indgår også efter internationale anbefalinger kontingentet til arbejdsløsheds-kasserne, der jo kun i begrænset omfang betales af personer over 65 år.

De ældre modtager store indirekte tilskud vedrørende sundhed

De indirekte tilskud til husstandene har en mere kompliceret sammenhæng med alderen, idet de først falder for derefter at stige kraftigt. Forklaringen kan ses i fordelingen af tilskuddene på ydelsesart. For de yngre husstande er tilskuddene vedrørende børnepassning og uddannelse meget store, mens de naturligvis er af meget begrænset betydning for de ældre. Kun tilskuddet vedr. deltagelse i fritidsundervisning og højskoleophold er af en hvis betydning. Sundhedsydelse er ikke underligt stærkt stigende med alderen – jævnfør dog noten til tabellen – bortset fra tandlægeydelse.

Moms og afgifter vejer tungest hos de ældre

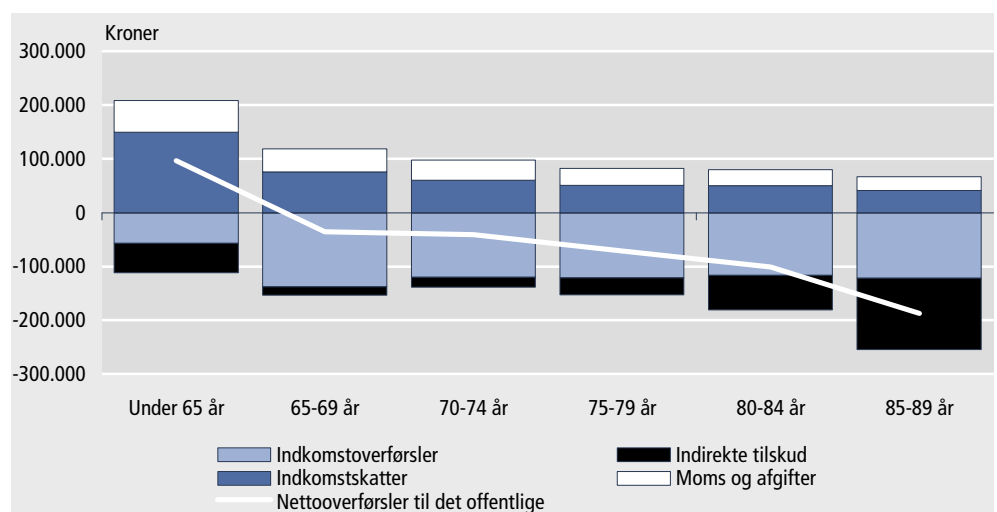
Produktions- og importskatterne udgør et faldende beløb pr. husstand (hvilket hænger sammen med den faldende husstandstørrelse), men målt i procent af indkomsten vejer afgifterne tungere blandt de ældre. Især vejer momsen (pga. at en større del af de ældres indkomst går til forbrug), energifgifterne og ejendomsskatterne relativt tungest blandt de ældre. Omvendt spiller afgifterne af motorkøretøjer kun en ubetydelig rolle blandt de ældste.

Nettoresultatet

Nederst i tabellen er også angivet nettooverførslerne til det offentlige i procent af indkomsten. For de yngre er der tale om, at 20 pct. af indkomsten netto overføres til det offentlige, mens omvendt de ældre er nettomodtagere. Det skal nævnes, at ses på alle husstande under ét er der tale om at der overføres omkring 15 pct. til det offentlige. Forklaringen herpå er for det første, at forbrugsundersøgelsernes beregninger som nævnt ovenfor ikke er komplette, idet der bl.a. mangler visse former for indirekte tilskud fra det offentlige. Men hertil kommer, at det offentlige har en række udgifter, der ikke med rimelighed kan fordeles ud på enkeltpersoner – det gælder fx den generelle administration, politi og retsvæsen, vejvæsen osv.

Nettooverførslerne og de enkelte former for overførsler er yderligere vist i figur 3.

Figur 3. Overførslerne mellem husstandene og det offentlige

8. Afslutning

Som bilagstabel bringes en detaljeret tabel over husstandene, hvor hovedindkomstmodtageren er mellem 65 og 89 år. De er inddelt efter størrelsen af den indkomst de har ud over overførslerne fra det offentlige – især pensioner og boligydelse.

Den første gruppe har kun en indkomst ud over overførselsindkomsten på højst 500 kr. pr. måned pr. person, mens den sidste og langt mere velstående gruppe har mindst 10.000 kr. pr. måned pr. person ud over overførslerne.

Tabellen, der i øvrigt ikke skal kommenteres nærmere, samler en lang række af forbrugsundersøgelsens forskellige oplysninger. Den viser klart, at gruppen af ældre langt fra er nogen ensartet gruppe.

Det skal bemærkes, at tabellen er ret detaljeret og visse tal vil derfor være præget af en ret stor stikprøveusikkerhed mv.

Endvidere skal der mindes om, at det må antages, at de ældste og mest svagelige kun i begrænset omfang har deltaget i undersøgelsen. Dette vil naturligvis præge opgørelserne over fx antallet af besøg hos læge osv.

9. Yderligere information

Offentliggørelsen af de generelle resultater fra forbrugsundersøgelsen 1999-2001 findes i indeværende serie 2003:7, hvor undersøgelsens metode også er beskrevet.

Den almindelige offentliggørelse af resultater fra forbrugsundersøgelsen 2000-2002 forventes at ske i februar/marts 2004.

Yderligere detaljer om metoden er beskrevet i bogen *Forbrugsundersøgelsen. Metodebeskrivelse. Fra dataindsamling til offentliggørelse*.

Internet Fire tabeller fra forbrugsundersøgelsen findes gratis på www.statistikbanken.dk.

En kortfattet beskrivelse af metode mv. findes på www.dst.dk/varedeklaration.

Tidligere specialartikler Emnet for fire tidligere specialartikler var:

- De private husstandes forbrug (1995-1997-forbrugsundersøgelsen), Indkomst, forbrug og priser 1999:16
- De private husstande og det offentlige (1996-1998-forbrugsundersøgelsen), Indkomst, forbrug og priser 2000:20.
- Husstande med høj og med lav indkomst (1997-1999-forbrugsundersøgelsen), Indkomst, forbrug og priser 2001:24
- Geografiske forskelle i forbrug, indkomst mv. (1998-2000-forbrugsundersøgelsen), Indkomst, forbrug og priser 2002:19

På trods af, at opgørelserne i disse specialartikler er nogle år gamle, kan de stadig finde anvendelse, da de strukturer, som de belyser, kun ændrer sig relativt langsomt.

Service muligheder Undersøgelsens dataindhold er så detaljeret, at kun en begrænset del bliver publiceret. På servicebasis er det muligt at få foretaget specialbearbejdnings af materialet. Serviceopgaver vil normalt adskille sig fra det offentliggjorte ved at være mere detaljerede eller ved at anvende særlige husstandsinddelinger.

Ønskes blot en liste over det gennemsnitlige forbrug for alle landets husstande under ét opgjort på det mest detaljerede niveau er prisen 1.100 kr. ekskl. moms. Udpluk af listen – fx kun fødevarer – er billigere.

Prisen for en egentlig serviceopgave går fra 2.200 kr. ekskl. moms og opefter – alt afhængig af detaljeringsgrad og kompleksitet.

Tabeller og lister leveres typisk som Excel-filer eller Word-dokumenter.

Brochure Servicemulighederne er nærmere beskrevet i en brochure, der kan fås ved henvendelse til Forbrugsundersøgelsen.

Henvendelse Bo Møller, tlf. 39 17 34 11, bom@dst.dk

Bilagstabel 1.

Indkomst, forbrug mv. i husstande, hvor hovedindkomstmodtageren er 65-89 år, fordelt efter indkomst ud over overførsler fra det offentlige pr. måned pr. person

	Alle	Under 500 kr.	500 - 9.999 kr.	Over 10.000 kr.
	antal mv.			
Demografiske oplysninger mv.:				
Antal husstande i Danmark - tusinder	516	133	281	102
Antal personer i Danmark - tusinder	717	165	402	151
Antal personer pr. husstand	1,4	1,2	1,4	1,5
Heraf voksne	1,4	1,2	1,4	1,4
Andel med kvindelig hovedperson	0,6	0,6	0,6	0,4
Hovedpersonens alder	74	76	74	73
Erhverv og uddannelse:				
Andel selvstændige	0,02	0,00	0,01	0,06
Andel lønmodtagere	0,02	0,00	0,00	0,08
Andel pensionister mv.	0,97	1,00	0,99	0,85
Andel øvrige	0,00	0,00	0,00	0,01
Husstandens samlede timetal ved erhverv	1,52	0,55	0,53	5,48
Andel med grundskole	0,68	0,84	0,70	0,41
Andel med gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse	0,22	0,14	0,21	0,35
Andel med videregående uddannelse	0,10	0,02	0,09	0,24
Boligforhold:				
Andel boligejere	0,5	0,0	0,6	0,8
Areal til beboelse, m ²	101	76	103	127
Opførelsesår	1954	1960	1954	1948
Andel med boliganciennitet under 10 år	0,35	0,49	0,32	0,26
Andel med boliganciennitet 10 - 19 år	0,19	0,18	0,18	0,24
Andel med boliganciennitet 20 år eller mere	0,46	0,33	0,50	0,49
Andel i parcelhus mv.	0,61	0,30	0,70	0,73
Andel i etagebolig mv.	0,39	0,70	0,30	0,27
Rådighed over sommerhus mv.	0,15	0,06	0,16	0,23
	kroner pr. husstand			
Indkomster mv.:				
Erhvervsindkomst i alt	14 116	-620	4 869	58 812
Løn mv.	10 258	283	3 463	41 988
Virksomhedsoverskud mv.	3 858	-903	1 406	16 824
Formueindkomster i alt	29 235	910	28 724	67 607
Heraf beregnet husleje af ejerbolig	16 820	110	19 069	32 435
Engangsoverførsler fra private	1 571	232	1 182	4 392
Private pensioner mv.	48 085	471	29 844	160 459
Overførsler fra det offentlige i alt	125 127	137 204	133 869	85 292
Herunder offentlige pensioner inkl. ATP mv.	97 667	107 487	103 614	68 475
Efterløn og overgangsydelse	18 456	9 668	23 911	14 903
Boligsikring, boligydelse og varmehjælp	8 311	19 573	5 741	690
Andre indkomster og afstemning	3 147	-99	1 829	11 014
Kapitaloverførsler til husstanden	3 628	108	1 092	15 205
Samlet indkomst	224 908	138 206	201 408	402 780
Indkomstanvendelse:				
Indkomstskatter mv.	58 348	30 627	47 559	124 241
Private renteudgifter mv. i alt	8 920	667	7 464	23 698
Heraf boligrenter (renter af lån med pant i bolig)	7 580	0	6 504	20 435
Udbetalinger fra kapitalpensioner mv.	1 855	34	2 499	2 458
Beløb til rådighed	159 495	106 945	148 884	257 299
Bøder	46	8	46	95
Gaver, velgørehed	3 059	181	1 788	10 318
Kontingent til foreninger	755	254	642	1 722
Nettoopsparing i alt	-192	-5 856	-3 618	16 634
Heraf indbetaling til ATP, arbejdsmarkedspensioner mv.	1 434	160	589	5 426
Indbetaling til privat livsforsikring mv.	1 949	0	1 612	5 418
Værdi af til- og ombygning mv. af bolig	3 967	0	991	17 338
Formue mv.:				
Nettoformue ultimo 2000	645 655	54 601	655 609	1 389 618
Kontantejendomsværdi ultimo 2000	500 746	6 297	524 840	1 079 692
Prioritetsgæld, studiegæld mv. ultimo 2000	123 638	4 413	105 366	329 555

Bilagstabel 1 (fortsat).

Indkomst, forbrug mv. i husstande, hvor hovedindkomstmodtageren er 65-89 år, fordelt efter indkomst ud over overførsler fra det offentlige pr. måned pr. person

	Alle	Under 500 kr.	500 - 9.999 kr.	Over 10.000 kr.
	kroner pr. husstand			
Forbrug:				
Forbrug i alt	155 827	112 359	150 026	228 531
11 Fødevarer	18 453	16 210	18 562	21 081
12 Ikke-alkoholiske drikkevarer	1 767	1 406	1 795	2 162
21 Alkoholiske drikkevarer	3 514	2 433	3 255	5 636
22 Tobak	2 355	2 499	2 289	2 350
31 Beklædning mv.	4 929	3 168	5 124	6 688
32 Fodtøj mv.	829	521	824	1 247
41 Husleje, fast leje af sommerhus mv.	18 293	33 641	14 523	8 644
42 Beregnet husleje af ejerbolig, ejendomsskat mv.	20 163	212	22 512	39 731
43 Reparation, vedligeholdelse af bolig	4 068	1 141	3 669	8 989
44 Vand, andre tjenesteydelser vedr. bolig	4 927	3 074	4 711	7 941
45 Elektricitet, opvarmning	14 706	10 415	15 454	18 247
51 Møbler, boligudstyr, gulvtæpper mv.	2 500	1 701	1 900	5 195
52 Boligtekstiler	435	535	253	807
53 Husholdningsapparater	1 141	496	906	2 628
54 Glas, service, køkkenudstyr	923	610	865	1 493
55 Værktøj, udstyr til hus og have	844	311	874	1 456
56 Andre varer og tjenester til husholdningen	2 509	1 302	2 380	4 437
61 Medicin, briller mv.	3 966	2 093	4 403	5 208
62 Læge, tandlæge o.l.	2 205	1 122	2 062	4 011
63 Hospitaler	161	0	165	360
71 Køb af transportmidler	3 375	96	3 097	8 418
72 Drift af transportmidler	8 230	3 549	8 375	13 942
73 Køb af transportydelser	1 504	1 183	944	3 463
81 Porto	213	183	235	193
82 Køb af telefon og udstyr	54	17	39	143
83 Telefonabonnementer, samtaleafgifter mv.	2 999	2 777	2 812	3 801
91 Elektronisk fritidsudstyr o.l.	1 896	1 970	1 477	2 952
92 Større forbrugsgoder til fritidsaktiviteter	218	73	11	980
93 Sportsudstyr, legetøj, planter, kæledyr mv.	2 653	2 069	2 413	4 077
94 Forlystelser, tv-licens mv.	4 548	3 645	4 518	5 809
95 Aviser, bøger, papir mv.	3 097	2 827	3 031	3 632
96 Pakkede rejser	2 125	292	2 144	4 464
97 Uddannelse	273	86	266	537
98 Restaurant, hotel mv.	4 603	3 672	3 324	9 339
99 Andre varer og tjenester	11 351	7 028	10 816	18 469
Indirekte tilskud fra det offentlige:				
Indirekte tilskud fra det offentlige i alt	34 994	71 963	22 598	20 888
Tilskud lægeattest/helbredsundersøgelse	36	10	45	48
Tilskud konsultation egen læge	879	819	910	870
Tilskud besøg af egen læge/lægevagt	231	404	203	85
Tilskud telefonkonsultation, lægevagt	166	226	154	120
Tilskud konsultation hos speciallæge	309	247	312	379
Tilskud skolelæge/skolesygeplejerske	1	0	0	7
Tilskud besøg af hjemmesygeplejerske	3 712	9 380	2 220	424
Tilskud tandlægebesøg	236	133	228	392
Tilskud børnetandlæge/skoletandlæge	32	0	0	163
Tilskud fysioterapeut	107	113	87	154
Tilskud kiropraktor	24	5	31	30
Tilskud hjemmehjælper mv.	19 701	44 829	12 545	6 615
Tilskud fodterapeut	19	30	15	16
Tilskud indlæggelse på offentligt hospital	6 097	13 619	3 384	3 754
Tilskud undersøgelse på offentligt hospital	1 378	1 746	1 230	1 308
Tilskud børnehave	158	0	0	799
Tilskud fritidshjem	89	0	0	448
Tilskud fritidsklub	52	0	0	262
Tilskud ungdomsklub	11	0	0	57
Tilskud almindelig skoleundervisning	261	0	0	1 319
Tilskud gymnasium, hf, htx og hhx	235	0	0	1 191

Bilagstabel 1 (fortsat).

Indkomst, forbrug mv. i husstande, hvor hovedindkomstmodtageren er 65-89 år, fordelt efter indkomst ud over overførsler fra det offentlige pr. måned pr. person

	Alle	Under 500 kr.	500 - 9.999 kr.	Over 10.000 kr.
	kroner pr. husstand			
Tilskud amtskommunale enkeltfagskurser	29	0	39	40
Tilskud arbejdsmarkedsuddannelser, -kurser	60	0	0	302
Tilskud højskoleophold mv.	126	0	60	470
Tilskud fritidsundervisning mv.	1 045	401	1 135	1 637
Produktions- og importskatter (indirekte skatter):				
Produktions- og importskatter i alt	35 439	22 749	33 968	56 054
Moms	20 089	14 377	18 714	31 330
Vægtafgift, ejerafgift	1 581	639	1 807	2 186
Registreringsafgift	887	15	539	2 984
Afgift af ansvarsforsikring	397	149	440	603
Afgift af benzin	1 383	697	1 392	2 253
Afgift af visse olieprodukter	714	337	799	973
Afgift af elektricitet	1 539	1 221	1 501	2 060
Afgift af flaskegas	5	3	6	3
Afgift af kul mv.	403	295	440	443
Afgift af kuldioxid (CO2)	563	403	578	729
Afgift af spiritus	443	315	395	746
Afgift af vin	301	206	276	494
Afgift af øl	151	140	134	210
Afgift af kaffe	91	76	101	84
Afgift af te	10	5	8	22
Afgift af mineralvand	38	32	38	47
Afgift af chokolade og sukkervarer mv.	140	108	144	170
Afgift af is	31	23	31	41
Afgift af cigaretter	839	742	861	904
Afgift af andre tobaksvarer	302	461	247	244
Afgift af glødelamper, sikringer mv.	22	15	23	30
Afgift af lystfartøjsforsikring	2	0	0	12
Afgift af visse detailsalgspakninger	136	103	128	199
Afgift af engangsservice	2	4	2	0
Passagerafgift	27	5	29	48
Afgift af bekæmpelsesmidler	6	2	10	1
Afgift af ledningsført vand	314	230	335	363
Afgift af poser af papir og plast mv.	11	8	8	23
Afgift af tipning, væddeløb mv.	151	148	154	149
Afgift af naturgas	605	415	597	874
Afgift af svovl og SO2	19	13	19	23
Afgift af affald	135	115	133	168
Afgift af nummerplader	34	0	40	60
Ejendomsskatter af ejerboliger	3 220	102	3 336	6 968
Beregnet ejendomsskat af lejebolig	731	1 343	580	346
Stempelafgift	118	0	121	266
	antal pr. husstand			
Rådighed over varige forbrugsgoder:				
Antal vaskemaskiner	0,76	0,53	0,83	0,84
Antal tørretumbler	0,19	0,13	0,20	0,24
Antal støvsuger	1,39	1,22	1,40	1,61
Antal gas-, el-komfur, -ovn	1,08	1,01	1,07	1,18
Antal separate mikrobølgeovne	0,31	0,31	0,30	0,36
Antal komb. køle-fryseskab	0,60	0,74	0,50	0,66
Antal køleskabe	0,53	0,29	0,63	0,58
Antal dybfryser	0,61	0,36	0,72	0,65
Antal opvaskemaskiner	0,24	0,07	0,23	0,47
Antal el-emhætter	0,80	0,68	0,85	0,80
Antal symaskiner	0,58	0,39	0,63	0,69
Antal computer, større udstyr mv.	0,19	0,10	0,12	0,53
Antal tv	1,34	1,15	1,35	1,60
Antal videoptagere	0,60	0,42	0,60	0,85
Antal video-kamera	0,06	0,01	0,05	0,15

INDKOMST, FORBRUG OG PRISER 2003:20
 Statistiske Efterretninger
 ISSN (trykt udgave) 0108-5565
 ISSN (elektronisk udgave) 1601-0892
 www.dst.dk/efterretninger

Abonnement (internet) for 2003: 325,00 kr.
 Abonnement (papir) for 2003: 435,00 kr.
 Løssalg: 60,00 kr.
 Ekspeditionsgebyr: 30 kr.
 Salg hele døgnet: publsalg@dst.dk, tlf. 39 17 30 20 eller www.dst.dk
 © Danmarks Statistik, Sejrøgade 11, 2100 København Ø.
 Tryk: Danmarks Statistiks Trykkeri

Bilagstabel 1 (fortsat). Indkomst, forbrug mv. i husstande, hvor hovedindkomstmodtageren er 65-89 år, fordelt efter indkomst ud over overførsler fra det offentlige pr. måned pr. person

	Alle	Under 500 kr.	500 - 9.999 kr.	Over 10.000 kr.
	antal pr. husstand			
Antal musikanlæg, større radioer	0,58	0,47	0,53	0,87
Antal motorcykel, scooter	0,01	0,00	0,01	0,00
Antal knallerter	0,01	0,01	0,01	0,00
Antal cykler	0,96	0,47	1,05	1,36
Antal campingvogn, mobil-home mv.	0,04	0,03	0,04	0,07
Antal lystbåde m. sejl	0,00	0,00	0,00	0,01
Antal lystbåde m. motor	0,01	0,00	0,01	0,01
Antal robåde, kanoer, joller mv.	0,01	0,02	0,00	0,02
Antal solarium	0,02	0,00	0,02	0,05
Antal motorplæneklipper	0,52	0,20	0,60	0,75
Antal mobiltelefoner	0,28	0,18	0,25	0,50
Antal biler	0,58	0,25	0,65	0,81
Benyttelsen af udvalgte sundhedsydelse:				
Antal konsultation egen læge	4,93	4,64	5,12	4,78
Antal besøg af egen læge/lægevagt	0,68	1,22	0,59	0,21
Antal telefonkonsultation, lægevagt	3,56	4,79	3,31	2,65
Antal konsultation hos speciallæge	1,50	1,23	1,48	1,92
Antal besøg af hjemmesygeplejerske	3,35	8,46	2,00	0,38
Antal tandlægebesøg	2,24	1,16	2,10	4,05
Antal gange hos fysioterapeut	2,48	2,64	2,26	2,90
Antal gange hos kiropraktor	0,47	0,09	0,54	0,75
Antal gange hos praktiserende psykolog	0,02	0,00	0,00	0,08
Antal besøg af hjemmehjælper mv.	17,76	40,41	11,31	5,96
Antal gange hos fodterapeut	2,03	3,22	1,59	1,70
Antal gange hos naturlæge mv.	0,52	0,31	0,49	0,87
Antal dage på offentligt hospital.	2,51	5,61	1,39	1,55
Antal undersøgelser på offentligt hospital	1,14	1,44	1,01	1,08
Antal undersøgelser på privat hospital mv.	0,03	0,01	0,03	0,06